

MAKALE HAKKINDA

Geliş : Kasım 2012

Kabul: Aralık 2012

TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNDE BATI TRAKYA TÜRKLERİ SORUNU

THE WESTERN THRACE TURKS ISSUE IN TURKISH – GREEK RELATIONS

Özlem Zerrin Keyvan^a

ÖZ

Türkiye ile Yunanistan arasında çeşitli sorunlar vardır. Bunlar; Kıbrıs meselesi, Ege ile ilgili sorunlar ve etnik azınlıklar. İki ülke arasında ortak tarihi bir geçmiş olmasına rağmen, iki ülkenin ciddi güven sorunu vardır. Kıbrıs meselesi gibi, Batı Trakya sorunu da tamamen insan odaklı bir sorundur. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin seyri, Batı Trakya sorununu etkilemektedir. Tam tersi de geçerlidir.

1999 yılında Türkiye-Yunanistan ilişkileri yumuşama dönemine girmiştir. 1999 yılındaki yumuşama dönemi hala Türk-Yunan ilişkilerinde Batı Trakya sorununa bir çözüm getirememiştir. Batı Trakya sorunu hala çözülmeyi bekleyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz ki, Batı Trakya sorununun geleceği, tarafların izleyeceği politikalar ışığında şekillenecektir.

Anahtar Kelimeler: Batı Trakya, Lozan Antlaşması, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği

ABSTRACT

There are numerous problems between Turkey and Greece. The major tension points are; the Cyprus issue, Aegean related conflicts, and the ethnic minorities. Despite Turkey and Greece have common historical background, there are serious confident problems between them. Like Cyprus issue, Western Thrace is a problem that is completely human-centered. The course of relations between Turkey and Greece affect The Western Thrace issue and vice versa.

In 1999, the Turkey-Greece relations entered a period of detente. The Western Thrace in the relations of Turkey and Greece, the detente period of 1999 has not reached an outcome yet. Western Thrace issue is still a problem to be solved. Undoubtedly, the future of Western Thrace issue will be determined by ensuing policies of the two parts.

Keywords: Western Thrace, the Treaty of Lausanne, the United Nations, European Union

GİRİŞ

İlk kez, 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonunda imzalanan Yeşilköy Antlaşması'yla ortaya çıkan Batı Trakya sorunu, 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması'yla bugünkü halini almış ve bölgede yaklaşık 150.000 Türk, azınlık olarak bırakılmıştır. Lozan Barış Antlaşması ve ondan sonra imzalanan hiçbir ulusal ve uluslararası antlaşma metinleri Türk azınlığın sorunlarını tam olarak çözememiştir. Bölgede yaşayan Türk azınlık, bugüne kadar bir dizi insan ve azınlık hakları ihlalleriyle karşı karşıya kalmış ve hala kalmaktadır. Azınlık grup, Yunanistan'ın etnik kökeninden dolayı uyguladığı tüm baskı ve asimilasyon politikalarına rağmen varlıklarını ve kimliklerini korumayı başarmıştır.

1945-1989 yıllarını kapsayan Soğuk Savaş yılları boyunca azınlıklar sorunu uluslararası ve sivil kuruluşlar tarafından görmezden gelinmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte Avrupa'da tekrar bir istikrarsızlık ortamının oluşmasıyla ve etnik, milliyetçi çatışmaların artmasıyla azınlıklar konusu dünya gündeminde kendisine tekrardan bir yer bulabilmiştir. Azınlıklar meselesi, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi uluslararası kuruluşların ardından 1993'ten itibaren Avrupa Birliği (AB) nezdinde de gündeme gelir olmuştur. Lozan'a rağmen Yunanistan, Batı Trakya ile ilgili olarak akidlerine bağlı kalmamasının yanında, Megali İdea emeline uygun olarak "Türkleri imha" siyasetini Batı Trakya'da da sürdürmeye devam etmiştir. (Kocabaş,1984)

Bu çalışmada, ilk önce azınlık tanımı yapılacak ve Türkiye ile Yunanistan arasında Azınlıkların statüsünü belirleyen siyasal ve hukuksal metinler çerçevesinde Batı Trakya sorunu ele alınacaktır.

AZINLIK

Azınlık kavramı Latince "minor" küçük, az kelimesinden türemiştir. Baskın Oran'a göre *Azınlık, bir toplulukta sayısal bakımdan azınlık*

oluşturan, başat olmayan ve çoğunluktan farklı niteliklere sahip olan gruptur. (Oran,2006)

Capotorti, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (MSHS) Azınlıkların Korunması başlıklı 27. maddesine ilişkin olarak BM Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt-Komisyonu inceleme raporunda azınlık tanımlamasını; "nüfusun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda olmayan, -devletin vatandaşı olmakla birlikte- üyeleri nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel veya dilsel özelliklere sahip olan, kültürlerini, geleneklerini, dinlerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa bir dayanışma duygusu gösteren grup olarak" yapmıştır. (Arsava, 1993)

Bir azınlık grubunun varlığından söz edebilmek için gerekli olan temel noktalar ise; ırk, din ve dil gibi noktalarda ayrılan bir grubun varlığı, ırk, din, dil gibi öğelerle birbirine bağlanan ve çoğunluktan ayrılan azınlık gruplarının sayısı, söz konusu azınlık grubunun ülkede başat (dominant) olmaması, söz konusu ülkenin yurttaşı olmaları, bu ülke yurttaşlarının kendi devletlerine sadakatle bağlı olmaları, ayrılarak başka bir devlet kurma gibi parçalayıcı eylemlerden kaçınmaları, 'azınlık bilinci" nin oluşması ve son olarak da azınlığın kendisini azınlık olarak görmesinin ötesinde çoğunluğun da onu öyle görüp, buna uygun olarak davranmasının belirleyici olduğu şeklinde sıralanabilir. (Oran,1991)

TÜRKİYE VE YUNANİSTAN ARASINDA AZINLIKLARIN STATÜSÜNÜ BELİRLEYEN SİYASAL VE HUKUKSAL METİNLER

Türkiye ve Yunanistan arasında azınlıkların statüsünü belirleyen siyasal ve hukuksal metinler; Lozan'dan önce akdedilen antlaşmalar ve Lozan Sistemi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlar ikili ve çok taraflı uluslararası antlaşmalardır.

Lozan'dan Önce Akdedilen Antlaşmalar

Lozan'dan önce akdedilen ve Batı Trakya Türk azınlığının haklarının korunmasını amaçlayan

dört tane metin vardır; 1830 Londra Protokolü, 1881 İstanbul Uluslararası Sözleşmesi, 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol ile 10 Ağustos 1920 Yunan Sevr'idir.

(1)1830 Londra Protokolü ve 1881 İstanbul Uluslararası Sözleşmesi

Yunanistan, 1829 yılında Osmanlı-Rus Savaşı sonunda imzalanan Edirne Antlaşması ile Osmanlı Hükümetine özerkliğini kabul etmesini sağlamıştır. Bu durum bölgedeki Müslüman Türklerin ilk kez azınlık durumuna düşmelerine neden olmuştur. 3 Şubat 1830 tarihinde Fransa, Büyük Britanya ve Rusya arasında Londra'da Yunanistan'ı bağımsız bir devlet ilan eden bir protokol imzalanmış ve 1832 tarihinde Osmanlı Hükümeti'nin bilgisine sunulmuştur.

Yunanistan devletinin toprakları içinde kalan Müslüman azınlıklar, 1830 Londra Protokolü ile birtakım haklara ve güvencelere sahip olmuşlardır. Bu Protokolün 5'inci maddesine göre, Yunan Hükümeti, aynen Osmanlı devleti gibi, genel af ilan edecek, kendisine karşı savaşmış olanların mal ve mülklerine dokunulmamasını sağlayacaktır. Yunanistan'da kalan topraklarda yaşayan Müslümanlardan yerlerinde kalmak isteyenler mülkiyetlerini koruyacaklar ve aileleri ile birlikte güvenlik içinde yaşayacaklardır (Yılmaz, 1999).

Yunanistan'ın Tesalya'yı topraklarına katacak biçimde genişlemesiyle; 24 Mayıs 1881 tarihinde Fransa, Almanya, Avusturya, Macaristan, İngiltere, İtalya, Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan İstanbul Uluslararası Sözleşmesi ile Yunanistan'a terk edilen topraklarda yaşayan Müslümanların haklarını güvence altına alınmıştır.

1830 Protokolü ve 1881 İstanbul Sözleşmesi büyük devletlerin aralarında yaptıkları antlaşmalar olup, Yunanistan'a bu devletlerin zorunlu olarak onaylattıkları metinler olmuştur. Her iki antlaşma da, Yunanistan'a terk edilen topraklarda yaşayan Müslümanların haklarıyla sınırlandırılmıştır. 1830 Protokolü; Yunanistan'ın bağımsız

olduğu topraklar olan Mora ve Attik Yarımadası ile civarındaki adalarla; 1881 İstanbul Sözleşmesi ise Teselya'yla ilgilidir. Her iki antlaşmanın geçerli olduğu bölgelerde, 1923 tarihinde yapılan antlaşma gereği Müslümanlar nüfus değişimine tabi tutulduğundan, uygulama imkanları ortadan kalkmıştır.

(2)1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol

Osmanlı Devleti'nin iç meselelerini ve İtalya'nın Trablusgarp'a saldırmasını fırsat bilen Balkan ülkeleri birleşerek, İtalya ile barış görüşmelerinin başlamasını bile beklemeden Osmanlı Devletine savaş açmışlardır. Savaş, Osmanlı Devleti'nin yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Savaş ganimetlerini paylaşma da anlayamayan Balkan ülkelerini birbirine girmiş, Osmanlı Devleti de, bu durumu fırsata çevirerek Edirne ve bir kısım toprağını geri almıştır. Selanik, Güney Makedonya ve Girit'i alan Yunanistan ile de 14 Kasım 1913 tarihinde Atina antlaşması imzalanmıştır.

1913 Atina Antlaşması, iki ülke arasında daha önce yapılmış veya yürürlüğe konmuş bütün anlaşmaları tekrardan gündeme getirmektedir. 1913 Antlaşmasına üç protokol eklenmiştir. Antlaşmanın 2. maddesiyle "bütün Yunanistan topraklarında" geçerli kılınan 3 numaralı Protokol, Müslümanlara birtakım azınlık hakları getirmektedir. Buna göre, "baş müftü ve müftüler Yunan memurlarının hak ve görevlerine sahip olmakta, baş müftü müftüleri mali ve dinsel bakımdan denetleyebilmektedir. Bu müftüler ancak Yunan Krallığı anayasasının 88.maddesi gereğince görevden alınabileceklerdir. En önemlisi, Protokol, Müslüman cemaatlerinin tüzel kişiliğini tanımaktadır (madde 13). Protokol Müslüman özel okullarını ve bunların gelirlerini de tanımaktadır. Bireylerden veya İslam ileri gelenlerinden oluşacak komisyon tarafından kurulacak okullar da aynı statüde olacak, buralarda eğitim resmî programa uymak ve Yunanca zorunlu olmak şartıyla Türkçe yapılacaktır (Oran, 1991).

Müslümanlara verdiği azınlık hakları açısından Yunanistan'a en fazla yükümlülük getiren uluslararası metin olmuştur. Müslümanların mülkiyet haklarını, hayat, mal, şeref, din ve geleneklerini güvence altına almıştır. 1913 Atina Antlaşması'nda getirilen haklar "Yunanistan'a bırakılan topraklar" ile sınırlandırılmışken, Antlaşmanın 2. maddesi hükmü, 3 numaralı protokolü bu sınırın dışında tutarak bütün Yunanistan toprakları için geçerli saymaktadır.

Yunanistan ile Türkiye arasında 1913 Atina Antlaşmasının geçerliliği hala tartışma konusudur. Yunanistan, 1981 yılında Türkiye'ye verdiği notalarla antlaşmayı geçersiz hale getirdiğini savunmakta; Azınlıklar açısından Yunanistan'ı için asıl bağlayıcı olan antlaşmanın 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması olduğunu ileri sürmektedir. Atina Antlaşmasına eklenen 3 numaralı protokol Yunanistan'ın söylemlerinin geçerli olmadığını göstermektedir. 3 numaralı Protokol, "Yunanistan'ın bütün toprakları" için geçerli kılınmıştır. 1978 tarihli Antlaşmalar Bakımından Devletlerin Halefiyetine dair Viyana Konvansiyonunun 15. maddesine göre, bir toprak parçasına yeni sahip olan devletin daha önceden yaptığı antlaşmalar, o toprak parçası için de geçerli olmaktadır. 3 Numaralı Protokolün imzalandığı tarihte Yunanistan Batı Trakya'ya sahip değildir ancak, halefiyet ilkesi gereği antlaşmanın hukuksal açıdan geçerli olması zorunluluktur. 1978 tarihli Sözleşmeyi Yunanistan imzalamadığından bağlayıcı olmadığını iddia etmektedir. Oysa Uluslararası Adalet Divanı, Yunanistan'ın Uluslararası Adalet Divanına Ege Kıta Sahaneliği konusunda yaptığı başvuruda "Ülke topraklarının statüsü" ifadesini son andaki durumu ifade eder biçiminde yorumlamıştır (Oran,1991).

Lozan Konferansının 29 Aralık 1922 tarihli oturum tutanağında Türk heyetinin İstanbul Rum Patrikliğinin yurtdışına çıkarılması hususunda ısrar etmesi üzerine Yunanistan delegesi Caclamanoş söz almış "Müftülerin doğrudan doğruya Müslümanlarca seçilmesini ve Baş müftünün İstanbul'a bağlı olmasını öngören Atina Antlaşmasındaki hükümlerin yürürlükte kalmasını kabul edemeyeceğini"

ifade etmiş, "daha önce yapılmış antlaşmalarda bulunan aykırı hükümlerin hepsinin yürürlükten kaldırılmasını" öngören bir düzenleme yapılmasını önemmiştir (Duran,2008).

(3)10 Ağustos 1920 Yunan Sevr'i

Türkiye'de 'Sevr Antlaşması' denince akıllara, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasına imkan veren Sevr Antlaşması gelmektedir. 10 Ağustos 1920'de Sevres de imzalanan ve Osmanlı Devletiyle ilgili olan tam üç tane Sevr Antlaşması vardır. Bu antlaşmalardan birincisi; Osmanlı Sevr'i diye bildiğimiz Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayan antlaşma, ikincisi; Batı Trakya'yı Yunanistan'a resmen veren Trakya konusundaki antlaşma, üçüncüsü de; Yunanistan'daki azınlıkların korunmasıyla ilgili olan antlaşmadır. Baskın Oran, bu karışıklığı önlemek için Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına ilişkin Antlaşmayı, "Yunan Sevr'i" olarak adlandırmaktadır (Oran,1991). Yunan Sevr'i; Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya ve Yunanistan Krallığı tarafından imzalanmıştır.

1920 Yunan Sevr'i üç tür yükümlülük getirmektedir. Bu ülkede yaşayan herkese yaşama hakkı ve özgürlük tanınmaktadır. Din, dil ve soy azınlıklarına negatif haklar ve pozitif haklar getirmektedir. Yunan Sevr'i ile tanınan pozitif haklar, '1 Ocak 1913 tarihinden sonra katılan topraklar içindir' hükmü sayesinde, Batı Trakya için özel bir niteliğe sahiptir.

Yunanistan 1981'de gönderdiği notalarla, Yunan Sevr'i ile bağlı olduğunu da kabul etmemiştir. Yunan Dışişleri Bakanlığına göre, bu antlaşmanın hükümleri Lozan Antlaşmasının 37.-45. maddeleriyle aynıdır. Yunanistan'ın Sevr'i reddetmesinin nedenleri; hakların tek taraflı verilmiş olması, tüm azınlıklara uygulanabilir özellik taşıması, geçerli olduğu coğrafyanın çok geniş olması ve Yunanistan'ın gelecekte Lozan'dan kurtulmak gibi bir isteğinin olabilme ihtimalidir (Oran,1991).

Lozan Sistemi

“Lozan Sistemi” olarak adlandırılan metinler iki uluslararası antlaşma ve üç tane de ikili antlaşmadan oluşmaktadır. Uluslararası antlaşmalar, azınlıkların değişimini öngören Mübadele Sözleşmesi ve Lozan Barış Antlaşmasınının 37. ile 45. maddeleridir. İkili antlaşmalar ise, Mübadele Sözleşmesi’nden kaynaklanan sorunlara çözüm bulmayı hedefleyen 1926, 1930 ve 1933 tarihli antlaşmalardır.

(1)30 Ocak 1923 Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol

Batı Trakya Türklerinin statülerini özel olarak saptayan uluslararası metinlerden ilki 30 Ocak 1923 sözleşmesidir. Yunan Temsilci Heyetinden E.K. Venizelos ve D.Cadamanos ile Türk Temsilci Heyetinden İsmet Paşa, Dr. Rıza Nur Bey ve Hasan Bey’in 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan “Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol” on dokuz madde ve bir protokolden oluşmaktadır.

Türkiye’deki Türk uyruklu Ortodoks Rumlarla Yunanistan’daki Yunan uyruklu Müslümanların zorunlu olarak değiştirilmelerini öngörmüştür. Mübadelenin en önemli özelliği zorunlu olmasıdır. Fakat sözleşme ile İstanbul’un Rum ahalisi ile Batı Trakya’daki Müslüman ahali mübadele dışı tutulmuştur Mübadele dışı tutulacaklar, İstanbul sınırları içinde 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş (etabli) Rumlar ve Batı Trakya için 1913 tarihli Bükreş Antlaşması’nın çizdiği sınırın doğusunda yerleşmiş olan Türkler olacaktır. Bu sözleşme ile Türkiye ve Yunanistan, Türkiye’de kalan Rumlarla, Yunanistan sınırları içinde kalan Müslümanların değişiminin Lozan Barış Antlaşması’ndan önce olmasına karar vermiştir.

(2)24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması

Lozan Konferansı İsviçre’nin Lozan şehrinde SSCB, Bulgaristan, Türkiye, İngiltere, İtalya, Fransa, Japonya, Yunanistan, Romanya ve Sırp-Hırvat-Sloven (Yugoslavya) arasında olmak

üzere aylarca devam etmiş ve bir ara kesintiye uğramış, iki aşamada tamamlanmıştır. İsmet Paşa daha konferansın başında Ankara ile yaptığı görüşmelerde azınlıklarla ilgili konuların görüşüleceği oturumların çetin geçeceğinin sinyallerini vermiştir. Türk heyetinin ısrarlı ve kararlı tutumu sonuç vermiş ve 23 Aralık 1922 oturumundan itibaren müttefikler Türk görüşünü kabul etmiştir. 4 Şubat 1923’te kesilen müzakereler 23 Nisan 1923’te tekrar başlamıştır ve Temmuz 1923’te sona ermiştir.

Lozan Barış Antlaşması’nın “Siyasal Hükümler” adını taşıyan I. Bölümün III. Kesimi “Azınlıkların Korunması” başlığını taşıyan maddeler Türkiye’nin Müslüman olmayan azınlıklar ve Yunanistan tarafından da kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlıklar hakkında da haklar tanımıştır. Antlaşma hükümleri içerisinde “Müslüman olmayan azınlıklar” ifadesinin yer verilmesine Türkiye, Yunanistan’la “mütekabiliyet” olma durumunda rıza göstermiştir.

(3)1926 Atina, 1930 Ankara, 1933 Ankara Antlaşmaları

Mübadelenin başlamasından sonra ortaya çıkan sosyal sorunlar ve sözleşmenin yorumlanmasıyla ilgili baş gösteren anlaşmazlıklar iki ülke ilişkilerini gerginleştirmiştir. Lozan’da 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Sözleşme ile kurulan Karma Komisyonunun 4’ü Türk, 4’ü Yunanlı ve 3’ü de tarafsız olmak üzere 11 üyeden oluşacaktır. Komisyonun Türk ve Yunanlı üyelerinin “yerleşmiş” (etabli) kavramını farklı yorumlaması anlaşmazlık çıkmasına neden olmuştur. Türk üyeleri, İstanbul’da 30 Ekim 1918’den önce yerleşmiş bulunan kimselerin Türk kanunlarına göre belirlenmesini isterken, Yunanlı üyeler sözleşmede bu hususun bulunmadığını, bu yüzden 30 Ekim 1918’den önce her ne şekilde olursa olsun İstanbul’da bulunan Rumun “yerleşmiş(etabli)” sayılması gerektiğini iddia etmişlerdir. Yunan tarafının niyeti, İstanbul’da daha fazla Rumun kalmasını sağlamaktır. Karma Komisyonun bu konuda bir çözüme ulaşamaması üzerine, anlaşmazlık La Haye Daimi Adalet Divanı’na taşınmıştır.

Divan'ın "etabli" deyimine yaptığı yorum da anlaşmazlığa bir çözüm getirememiştir. Yunanistan da, 1922 yılı öncesinde ve sonrasında ülkesine gelen göçmenlerin yerleştirilmesiyle ilgili önlemler almaya başlamış, Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen Türklerin yerlerinin Rum göçmenler verilmeye başlanmasına karşılık olarak da Türkiye'nin İstanbul Rumlarının mallarına el koyması, gerginliği daha da artırmıştır.

İki ülke arasındaki sorunlara çözüm getirmesi amacıyla 1 Aralık 1926 tarihinde Atina İtilafnamesi imzalanmıştır. Atina İtilafnamesi, Batı Trakya'daki mülklerin bir ay içinde sahiplerine geri verilmesi hükmünü getirmiştir. Antlaşmanın uygulanması sonucunda bir takım sorunların çıkmasıyla Türk-Yunan ilişkileri tekrar gerginleşmiştir. Özellikle denizde karşılıklı bir silahlanma yarışı başlamıştır. 1928'de tekrar iktidara geçen Venizelos, gerginliğin sebep olacağı siyasi ve ekonomik zararları sezmiş ve Türkiye de dostluk yanlısı bir tavır takınmıştır. Bunun üzerine, mübadeleden kaynaklanan sorunların kesin bir çözüme ulaşması için 10 Haziran 1930 tarihinde "Ankara Antlaşması" imzalanmıştır. Böylece, yerleşme tarihleri ve doğum yerleri ne olursa olsun, Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumlarının hepsi "etabli" kapsamı içine alınmış, her iki ülkenin azınlıklarına ait mallar konusunda birçok düzenlemeler yapılmıştır.

Lozan'da 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Sözleşme ile kurulan Karma Komisyonu, nüfus değişiminden doğacak sorunları çözümlenmek üzere 7 Ekim 1923 tarihinde toplanmıştır. Komisyon bu tarihten itibaren değişimden kaynaklanan genel ve özel sorunları inceleyip karara bağlamıştır. Bu arada 9 Aralık 1933 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında Ankara Antlaşması imzalanmıştır. Bu Antlaşma ile Komisyon'un 19 Ekim 1934 tarihinde dağılması kararlaştırılmıştır. Bu tarihten sonra mal varlıklarıyla ilgili anlaşmazlıklara her iki ülkenin yetkili kılınan mahkemeleri bakmaya başlamıştır.

BATI TRAKYA

Yunanistan'ın dokuz coğrafi bölgesinden biri olan Batı Trakya, Yunanistan'ın kuzeydoğusundadır. Bölgenin doğusunda Türkiye (Doğu Trakya), kuzeyinde Bulgaristan, batı ve güneybatısında 1912-1913'den beri Yunanistan'ın yönetimi altında bulunan Ege Makedonyası, güneyinde ise Ege Denizi yer almaktadır.

Toplam 8.578 km² yüzölçümüne sahip Batı Trakya dar bir şerit halinde kıyı boyunca uzanmakta ve üç ilden oluşmaktadır: En doğuda Evros (Merkezi: Dedeağaç, Yunancası: Aleksandrupolis), ortada Rodop (Merkezi: Gümülcine, Yunancası :Komotini) ve batıda İskeçe (Merkezi: İskeçe, Yunancası: Ksanthi) dir.

Batı Trakya Türklerinin bugün dünyada kesin sayıları bilinmemektedir. Değişik ülkelere dağılmış, bir milyona yakın bir nüfus söz konusudur. Batı Trakya'da merkezde bugün 150.000 kişilik bir Türk nüfusu mevcuttur. Bu Türk toplumu büyük ölçüde anavatan Türkiye'ye göç etmiştir. Mübadeleler, açık ve gizli göçler bölgedeki Türk nüfusunu azaltmıştır (Sağlam, 1996).

"Türkiye'nin Balkanlardaki siyasi etki temeli Osmanlı bakiyesi Müslüman topluluklardır. Geçmiş dönemde bu toplulukları Türk dış politikasının yükleri gibi görerek göç yoluyla Balkanları boşaltma politikasının yanlışlığı bugün açık bir tarzda ortaya çıkmıştır" (Davutoğlu,2004). Türkiye, baştan itibaren Batı Trakya ile gerektiği kadar ilgilenmemiştir.

BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞINA TARAFRLARIN YAKLAŞIMI

Türkiye ile ilişkiler açısından değerlendirildiğinde 1830 ile 1930 arasındaki zaman diliminde iki ülke arasındaki ilişkilerde gerginlik yaratan başlıca sorunlardan biri azınlıkların statülerine ilişkin tartışmalar ve ihlaller olmuştur.

Yunanistan'ın azınlıklara bakışı ile Batı Trakya Türk azınlığına bakışına ilişkin yaklaşımı

birbirinden çok farklılık göstermemektedir. Yunanistan'da azınlık statüsünün kabul edilmemesine yönelik tavrı uzun yıllar boyunca Yunan siyasetine egemen olmuştur.

Yunanistan'ın Batı Trakya Türk azınlığına Yaklaşımı

Yunanistan'daki Batı Trakya bölgesinde yaşayan ve nüfusu günümüzde göçlere rağmen hala 150.000 civarında olan Türk azınlığın varlığı, hukuki statüsü Lozan Barış Antlaşması olmak üzere ikili ve çok taraflı antlaşmalarla belirlenmiş olmasına rağmen Yunanistan tarafından hep inkar edilmektedir. Batı Trakya'da yaşayan Türk azınlık, dini bir azınlık olarak kabul edilmektedir. Etnik kimlikleri ve varlıkları inkar edilmektedir. Baskı altında tutulmakta ve ayrımcı uygulamalara maruz kalmaktadır.

Türk-Yunan ilişkilerini ve Batı Trakya'daki Türk azınlık ile Yunanistan arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyen sebeplerin en önemlisi güvensizlik duygusudur. Türkiye'nin ve Yunanistan'ın "ulus devlet" kimlikleri, birbirlerine karşı verdikleri mücadelenin sonunda oluşmuştur. Bugünkü Yunanistan bağımsız bir devlet olana kadar Osmanlı Devletinin egemenliği altında kalmıştır. 1821-1830 yılları arasında Yunanistan, Osmanlı Devleti'ne karşı yürüttüğü mücadele sonucunda bağımsızlığını kazanmış, sınırlarını Osmanlı Devleti ile yapmış olduğu savaşlar sayesinde genişletmiştir. Kurtuluş Savaşından sonra da bugünkü Türkiye-Yunanistan sınırları çizilmiştir.

Yunanistan; azınlıkları, ülkenin toprak bütünlüğü açısından her daim tehlike olarak adlandırmıştır. Yunanistan'ın azınlıkları ciddi bir tehlike olarak görmesinin en önemli nedeni azınlıkların Yunanistan'la sorunları olan akraba devletlere sahip olmasıdır. Yunanistan; Müslüman Türkleri, Türkiye'nin karşılık vermesine neden olacak ve Kıbrıs'ta olduğu gibi müdahalesine yol açacak girişimlerde bulunmayı istemekle suçlamıştır (Karpas,2004). Yunanistan'ın Batı Trakya Türk azınlığına ilişkin politikaları genel anlamda

Türkiye ile olan ilişkilere, özelde ise Kıbrıs sorununa koşut olmuştur.

Azınlıklar ülkenin toprak bütünlüğü açısından tehlikeli sayılmaktadır. Müslüman (Türk) azınlığı "Truva atı" , " beşinci kol" , "düşman ajanı" , Kıbrıs örneği askeri bir girişim için " Türk yayılcılığının" ileri karakolu ve bahanesi sayılmaktadır. Kimlik olarak " Türk" kelimesi bile bu tehdidin en önemli örneği sayılmaktadır. Batı Trakya Müslümanlarının kendilerini Türk olarak nitelendirmeleri Yunan tarafının endişesinin kaynağıdır (Heraclides,2003).

1963 yılına kadar inişli çıkışlı seyir takip eden Türk-Yunan ilişkilerine bağlı olarak, azınlık konusu da aynı şekilde gelişmiştir. 1963 yılında Kıbrıs'ta Rumların anayasal düzeni değiştirme çabalarına yansıyan Türk-Yunan anlaşmazlığı, Türk azınlığının sıkıntılı bir dönem yaşamasına neden olmuştur. 1967 yılında Yunanistan'da Albaylar darbesi sonucu askerlerin yönetime gelmesiyle birlikte Batı Trakya Türklerine eğitim, ekonomik, sosyal, manevi ve dini alanlarda baskılar yapılmaya başlanmıştır. Yunanistan bu uygulamalarla iki taraflı, çok taraflı uluslararası antlaşmaları ve iç düzenlemelerini ihlal etmiştir.

1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi azınlıklar üzerindeki baskıların daha fazla ağırlaşmasına neden olmuştur. 1982 yılında meydana gelen İnhanlı olayıyla birlikte o güne kadar bilinçaltında olan dinsel ve ulusal kimlik açığa çıkmış, Türk azınlık Yunan baskıları karşısında direnişe geçmeye başlamıştır. Kimliğin muhafaza edilmesi için verilen mücadele Dr. Sadık Ahmet liderliğinde daha bilinçli ve kararlı bir hal almıştır. 1985'i izleyen yıllarda bölgede yaşayan azınlıklar, sorunlarını uluslararası platformlarda dile getirmeye çalışmış ve dünya kamuoyunun dikkatini çekmeye başlamışlardır (Whitman,1990).

1981'den itibaren AB üyesi olan Yunanistan 1990'lara kadar Batı Trakya politikasında önemli bir değişiklik göstermemiştir. 1990 yılında Konstantin Mitsotakis hükümeti tarafından "eşit haklar ve eşit vatandaşlık" sloganıyla yeni azınlık politikasının hayata

geçirilmesiyle, Yunan yetkilileri Batı Trakya'daki Türk azınlığa yönelik baskıcı politikalarını kısmen hafifletmeye başlamıştır (Duran,2008). Hükümetin azınlık politikasını yürürlüğe koymasında Haziran 1989 seçimlerinde Dr. Sadık Ahmet ve Ahmet Faikoğlu'nun bağımsız milletvekili olarak parlamentoya girmesinin, Türk kimliğinin tanınması için yapılan kampanyaların ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ile Gümülcine Türk Öğretmenler Birliği'nin kapatılma kararı sonrasında 29 Ocak 1990 tarihinde çıkan olayların ciddi etkisi olmuştur.

1990'larla birlikte azınlık haklarının ihlalleri, uluslararası alanda sorun hâlini almıştır. Nitekim Yunanistan'ın Batı Trakya Türk azınlığına uyguladığı insan ve azınlık hakları ihlalleri, üyesi olduğu Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve Birleşmiş Milletler tarafından eleştirilmeye başlanmıştır. Helsinki izleme Komitesi, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) raporlarında azınlığın maruz kaldığı uygulamalar yer almıştır.

Batı Trakya'daki Türk azınlığın durumunu olumsuz etkileyen sebeplerin başında güvensizlik ve kuşku gelmektedir. Böylesi düşmanca tavır yorumlanırken, Türkiye'de yaşayan Rum azınlığa ilişkin tarihte yaşanan olayların da irdelenmesi gerekmektedir. 1923'te gerçekleşen mübadele, ikinci Dünya Savaşı sonrası yürürlüğe giren Varlık Vergisi, 6-7 Eylül olayları, 1964'te Yunan uyrukluları ülkelerine dönmek zorunda bırakan uygulamalar ve 1974 Kıbrıs çıkarması sonrasında yaşanan gelişmeler, Rum nüfusun 100.000'lerden 2.000-3.000'ler düzeyine gerilemesine sebep olmuştur. (Duran,2008) Rum azınlığın yaşadığı bu sıkıntılar Yunanistan tarafından hazmedilememiş ve Türkiye aleyhinde kullanılmıştır. Tüm bu gerekçelerden dolayı Yunan yönetimleri Türk azınlığı düşman olarak görmüştür.

Türkiye-Yunanistan arasında azınlıkların statüsünü belirleyen siyasal ve hukuksal metinler ile uluslararası alanda azınlık haklarını koruyan metinlere rağmen Batı Trakya Türk

azınlığı, günümüzde birçok ihlalle karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar;

(1)Kimlik Sorunu

Yunanistan, Batı Trakya'daki azınlığın "Türk" kimliğini reddetmektedir. Buna gerekçe olarak da Lozan Antlaşması'nın 45. maddesini göstermektedir. Antlaşmanın 45. maddesi, Türkiye'nin Müslüman olmayan azınlıklarına tanıdığı hakların, Yunanistan tarafından da kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınacağına hükmetmektedir. Lozan Antlaşması'nın 45. maddesinde "Türk" yerine "Müslüman" ifadesi kullanılmıştır. Birincisi Batı Trakya azınlığı Yunan uyruğunda, Türkiye'deki Yunan azınlığı da Türk uyruğunda bulunmaktadır ve bunların ayırt edilebilmesi için de din ögesinin kullanılması zorunlu hale getirilmiştir.

(2)Azınlık Eğitimi

Batı Trakya'da azınlığın 2007 itibariyle resmî olarak 228 azınlık ilkokulu, 2 ortaokul-lisesi (Gümülcine Celal Bayar Lisesi ve İskeçe Muzaffer Salihoğlu Özel Lisesi) ile 2 medresesi bulunmaktadır. (Duran,2008) Bu okullarda eğitim dili Türkçe ve Yunanca olarak yapılmaktadır. Bu okullara devam eden azınlık mensubu öğrencilerin sayısı yaklaşık olarak 7500, Azınlık ilkokullarından her yıl 1000 civarında öğrenci mezun olmakta, bunların 250'si azınlık ortaokul ve liselerine devam etmektedir. (Duran,2008) Okul sayısının yetersizliği ve eğitim düzeyinin düşüklüğü nedeniyle geriye kalanlar Yunanca eğitim veren diğer okullara gitmek ve Yunanca eğitim almak zorunda kalmaktadırlar.

Azınlık eğitiminde kullanılacak ders kitapları sorunu da sürekli gündemde kalmış ve eğitimi doğrudan etkileyen önemli bir sorun olmuştur. Azınlık okulları çok uzun bir süre, temel eğitimde kullanılması gereken güncel ve yeterli ders kitapları ile araç-gereçlerinden mahrum bırakılmışlardır. Söz konusu sorun zaman içerisinde azınlık eğitiminin kalitesinin ve seviyesinin düşmesine sebep olmuştur. Ders kitapları sorununda zaman zaman olumlu

gelişmeler kaydedilse de tamamıyla çözülebilmemiş değildir.

Batı Trakya'da azınlık eğitimi verilen okullarda üç tip öğretmen görev almaktadır. Bunlar: formasyonsuz öğretmenler, formasyonlu öğretmenler ve Selanik Özel Pedagoji Enstitüsü (SÖPA) mezunu öğretmenlerdir. Formasyonsuz öğretmenler genelde lise mezunu ve pedagojik formasyonu bulunmayan kişilerdir. Formasyonlu öğretmenler ise Türk azınlığına mensup olup, Türkiye'de öğretmenlik eğitimi almış sözleşmeli ve kontenjan öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Kontenjan öğretmenlerinin sayısı her iki ülkedeki azınlık nüfusu ile orantılı olması gerekmektedir. Ancak, Türkiye'deki yaklaşık 2.500 Rum azınlığa karşılık Yunanistan 16 öğretmen gönderirken, Türkiye de 150.000 Türk azınlığa karşılık aynı şekilde 16 öğretmen gönderebilmektedir

(http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=39436, 2010). Bu durum da Türkiye'deki Rum azınlık ile Yunanistan'daki Türk azınlık arasında ciddi orantısızlığa ve haksızlığa neden olmaktadır. Türk azınlığın kaliteli eğitim alamaması sonucuna neden olmaktadır.

(3)Vatandaşlıktan Çıkarılma

Yunan hükümetlerinin kullandığı en önemli araçlardan birisi 1955 yılında çıkarılan Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesi olmuştur. Bu madde hükmü şöyledir; *Geri dönme niyeti olmaksızın Yunan toprağını terk eden başka soydan (Yunan vatandaşı), Yunan vatandaşlığını kaybetti ilan edilebilir. Bu durum, yabancı ülkede doğan ve ikamet eden başka soydan (Yunan vatandaşı) için de geçerlidir. Her iki velinin veya bunlardan sağ olanın Yunan vatandaşlığını kaybetmiş olması halinde, bunların/bunun, yabancı ülkede yerleşmiş ve reşit olmayan çocukları da Yunan vatandaşlığını kaybetti ilan edilebilir. Bunlar hakkında, Vatandaşlık Konseyi'nin uygun görüşü üzerine İçişleri Bakanı karar vermeye yetkilidir* (Çavuşoğlu,2007). Yunanistan 1998 yılında bu uygulamaya son vermiştir. Bu

uygulama ile ulusal yasalarının yanı sıra Lozan Antlaşması'nın 37. ve 38. maddelerini de ihlal etmiştir.

b.Türkiye'nin Batı Trakya Türk azınlığına Yaklaşımı

Türkiye Batı Trakya Türk azınlığına karşı sorumluluk duymaktadır ancak Batı Trakya Türk azınlığına karşı hep ilgisiz davranmıştır. Batı Trakya Türk azınlığı, Türkiye'nin kendi iradesiyle ve antlaşmalarla yurtdışında bıraktığı tek azınlıktır. Antlaşma hükümlerinde Türkiye'nin resmi garantör sıfatı yoktur.

4 Kasım 1987'de Yunan Yargıtay'ının Türk Birliklerine ilişkin kapatma kararını onaylamasının ardından, 29 Ocak 1988'de 10.000 kadar azınlık mensubu protesto yürüyüşü yapmıştır. Melek Fırat'a göre bu yürüyüş Atina'ya yönelik bir protestonun ötesinde anlamlar taşımakta olup, aynı zamanda Türkiye'nin Batı Trakya'ya karşı ilgisizliğine bir tepki niteliğindedir(Fırat,2005).

Türkiye'nin tutumunun Batı Trakya'da hayal kırıklığı yaratmasına rağmen, başlamış olan azınlık haklarını savunma hareketi sekteye uğramamış ve Dr. Sadık Ahmet'in öncülüğünde başlayan mücadele 1990'larda Türk kamuoyunun yoğun ilgisini çekmeyi başarmıştır (Fırat,2005). Türkiye'nin Batı Trakya Türk azınlığına yaklaşımında gözden kaçırdığı bir diğer husus; iki ülke arasında azınlıklar konusunda gözetilecek karşılıklılık ilkesinin Batı Trakya azınlığı için çok daha önemli olduğunu yeterince anlayamamış olmasıdır. Bir başka deyişle, İstanbul gibi her türlü imkânın olduğu bir şehirde yaşayan ve sosyo-ekonomik seviyesi Batı Trakya'daki Türk azınlığa nazaran çok daha iyi olan Rum azınlık daha az zarar görmekte, olan Türk azınlığa olmaktadır.

2004 yılı ile birlikte Türkiye Batı Trakya konusunda somut bir adım atmış ve 8 Mayıs 2004 tarihinde dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan 51 yıl aradan sonra Batı Trakya'yı ziyaret eden ilk Türk başbakanı olmuştur

(<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/>

haber.aspx?id=224147&yazarid=42, 2010). Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Gümülcine’de yaptığı konuşmada; azınlığa asimilasyona uğramadan Yunanistan ile bütünleşin mesajları vermiş ve şu ifadeleri kullanmıştır; Sizler Yunanistan'ın birer vatandaşısınız. Dolayısıyla AB'nin bireyisiniz. Hepiniz güçlü bir Yunanistan için çalışmalısınız. Güçlü bir Yunanistan sizin de mutluluğunuzdur. Sorunlar olabilir. Bu sorunlar bizim ülkemizde de var. Ben inanıyorum ki burada sorunlar zaman içinde asılır, çözülür. Farklı kültürlerin bir arada yaşamasını başaran halklar, dünyanın model ülkeleridir. Kimliğinizi sizden söküp almaya kimsenin gücü yetmez. Aslolan sizin varlığınız. Bu varlığınızı kazımak, yok etmek mümkün mü? Mümkün değil. Aslolan şudur: Asimilasyona uğramadan, bu toplumun içerisinde yani Yunanistan'ın kendi yasaları, kuralları içerisinde yaşamı sürdürmektir” (<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/05/09/siy110.html>,2010). Gerçekleşen bu ziyarette hassas dengelerin korunmasına ve yanlış mesajların verilmemesine özen gösterildiği dikkat çekmektedir. Başbakan Gümülcine’de yaptığı üç konuşmada da bir kez “Türk” sözcüğünü kullanmış, 1983’te kapatılan Türk Gençler Birliği’ni ziyaret etmemiş, sadece Birlik Başkanı Adnan Selim ile tokalaşmış, Dr. Sadık Ahmet’in mezarını ziyaret etmemiştir. 5 Aralık 2007 tarihinde dönemin Dışişleri Bakanı Ali Babacan Batı Trakya’yı ziyaret etmiş, azınlık liderleri ve önde gelenleriyle görüşmelerde bulunmuştur (Duran,2008). Ali Babacan, Gümülcine Celal Bayar Lisesi’ni ziyaret etmiş seçilmiş Müftü ve aynı zamanda Azınlık Danışma Kurulu Başkanı olan İbrahim Şerif’i makamında ziyaret ederek basına kapalı yarım saat görüşmüştür. Ali Babacan’ın Gümülcine gezisindeki en önemli nokta 2004’teki ziyaretin aksine kapatılan Gümülcine Türk Gençler Birliği’ni ziyaret etmesidir.

Azınlık Danışma Kurulu üyeleriyle bir toplantı yapan Babacan’ın bu ziyareti, Yunanistan’da kapatılan Türk kurumlarına bir destek şeklinde yorumlanmıştır. Türk azınlığa hitap eden Babacan konuşmasına “Batı Trakyalı Türk kardeşlerim” diyerek başlamış ve Başbakan Erdoğan’a nazaran daha cesur ifadeler

kullanmıştır (http://www.cnnturk.com/DUNYA/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=409654, 2010).

52 yıl aradan sonra bir Türk başbakanının ve 47 yıl aradan sonra bir Türk Dışişleri bakanının Batı Trakya’ya yaptığı ziyaret Türk azınlığı sevindirmiştir. Son dönemlerde Türk-Yunan ilişkilerinde iyimser bir hava oluşmuş, ancak bu iyimser hava azınlığa pek yansımamıştır. Geçmişe nazaran Batı Trakya Türk azınlığının yaşadığı sorunlar Türk kamuoyunda daha fazla yankı bulsa da son dönem ikili ilişkilerin mevcut sorunların çözümünde henüz ciddi etkisi olmamıştır.

Lozan Barış Antlaşması ile haklarının korunması amaçlanan Batı Trakya Türk Azınlığı meselesinin iki boyutu vardır. İlk olarak azınlıklar, ilişkilere olumlu ve yapıcı yaklaşılması halinde, iki ülkeyi ve toplumu birleştirecektir. Diğer taraftan ise konunun çok hassas olduğu, herhangi olumsuz bir durumda ilişkileri yıpranacak boyuta getirebilecektir.

SONUÇ

Günümüzde Batı Trakya Yunanistan’ın sınırları içinde yer almasına rağmen, nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman Türklere olmaktadır. Bu duruma rağmen, Yunanistan bölgedeki Türk varlığını inkar etmektedir. Özellikle 1878 Berlin, 1913 İstanbul, 1913 Atina Antlaşması ve bu Antlaşmaya bağlı 3 Numaralı Protokol, 1920 Yunan Sevr’i ve Lozan Antlaşması ve sonrasında yapılan çeşitli uluslararası antlaşmalar, Batı Trakya Türk azınlığının haklarını korumayı amaçlamıştır. Yunanistan, Türk azınlığa karşı sorumluluğu konusunda Batı Trakya ile ilgili yapılmış uluslararası metinlerden sadece Lozan Barış Antlaşması’nı tanımaktadır. AB üyesi Yunanistan’ın, bölgede yaşayan Türk azınlığı üzerindeki baskı ve insan hakları ihlalleri bugün de devam etmektedir. Batı Trakya Türk azınlığı kimliğinin ve varlığının inkarından eğitimde ayrımcılığa, vatandaşlıktan çıkarılmadan, dini özgürlüklerdeki ihlallere

kadar birçok insan hakları ihlaliyle karşı karşıya kalmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Batı Trakya Türk azınlığın sorunlarının Türkiye tarafından gündeme getirilmesi, Rum azınlığın sorunlarının gündeme getirilmesine koşut olmuştur. Tek başına Türk azınlığın sorunlarında çözüm arayışı içerisine girilememiştir. Türkiye, Batı Trakya Türk azınlığına karşı hem Müslüman Türk olması hem de kendi iradesiyle ve özel antlaşmalar yaparak sınır dışında bırakması nedeniyle sorumluluk duymaktadır.

Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde olması ve Yunanistan'ın AB üyesi ülke konumunda olmasından dolayı Rum azınlığa ilişkin talepler AB aracılığıyla Türkiye'ye iletilmektedir. Rum azınlığın sorunları ikili ilişkiler çerçevesinden ziyade AB-Türkiye ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Son zamanlarda Batı Trakya'daki Türklerin durumlarında nispeten düzelmeler görülmektedir. Bunların yeterli olmadığı da bir gerçektir. Türk-Yunan ilişkilerinde yumuşama döneminin başladığı günümüzde Batı Trakya Türk azınlığının hak ettiği statüye kavuşması ilişkilerde çözümlenmesi gereken önemli konulardan biri halini almıştır.

KAYNAKLAR

Aksu, F., (2001), Türk –Yunan ilişkileri: İlişkilerin Yönelimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme, SAEMK Yayınları, Ankara,2001.

Arı,K., (1995), Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Armaoğlu, F.,(1991), 20.Yüzyıl Siyasi Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.

Arsava, F.,(1993), Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 27.Maddesi Işığında incelenmesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basımevi, Ankara,ss.3-41.

Arsava, F.,(1993), Azınlık Kavramı ve Azınlık Hakları, SBF Yayınları, Ankara.

Ataöv,T.,(1992), The Ethnic Turkish Minority in Western Thrace,Greece, Turkish Yearbook of International Relations, Ankara, ,ss.89-99.

Bilge, A. S.,(2000), Büyük Düş: Türk-Yunan Siyasi İlişkileri, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara.

Binark, İ., (1998), Türk-Yunan Münasebetlerinin Dünü ve Bugünü, Ankara, Türk Yurdu Yayınları.

Burma, M., (2008) , Lozan'dan Günümüze Batı Trakya'da Azınlık Eğitimi", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Edirne.

Coufoudakis, V.,(1985), Greek-Turkish Relations, 1973-1983: The View from Athens", *International Security*,9 (4):185-217.

Çavuşoğlu, H.,(2007), Yunan Vatandaş(sız)lık Kanunları, Naturel Kitap Yayın Dağıtım, Ankara,ss.150.

Davutoğlu, A.,(2004), Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu, Küre Yayınları, 17. Basım, İstanbul,ss.123.

Duran, İ.,(2008), Avrupa Birliği Üyesi Yunanistan'da Batı Trakya Türk Azınlığın Sorunları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, *Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü Strateji ve Stratejik Araştırmalar Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul,ss.72-132.

Fırat, M., (2005), Yunanistan'la İlişkiler, Türk Dış Politikası II, Der. Baskı Oran, Cilt II, İletişim Yayınları, İstanbul, ss. 114-117.

Gönlübol, M.,(1989), Olaylarla Türk Dış Politikası,7.B., , Elif Matbaası, Ankara.

Heraclides, A.,(2003),Yunanistan ve "Doğu'dan Gelen Tehlike" Türkiye, Çev. Mihalis Vasilyadis-Herkül Milas, İletişim Yayınları, İstanbul,ss.234.

Karpat,K.,(2004) Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk, Çev: Recep Boztemur, İmge Kitabevi, Ankara.

<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=40750&l=1>; E. Tar:12.11.2010

Kocabaş, S.,(1984), Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi, Bayrak Yayıncılık, İstanbul,ss.239

http://www.medishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.adiklama?p1=39436,E. Tar:12.11.2010

Meray,S.,(1970),Lozan Barış Konferansı Tutanaklar Belgeler, Takım 1, Cilt:1, Kitap 2, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara,ss.171-172.

http://www.cnnturk.com/DUNYA/haber_detay.asp?PID=319&HID=1&haberID=409654, E.Tar: 12.10.2010

Oran, B., (1991), Türk -Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, Bilgi Yayınevi,ss.40-83.

<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=224147&yazarid=42>, E. Tar: 12.12.2010.

Oran, B.,(1998), Türk Dış Politikası ve Batı Trakya, Türk Dış Politikası'nın Analizi, Der. Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul,ss.239-297

<http://www.millet.gr/haber.php?haberid=1059>; E. Tar.: 12.12.2010.

Oran, B.,(2006), Türkiye'de Azınlıklar Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, içtihat, Uygulama (3.Baskı), iletişim Yayınları, İstanbul.

<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/05/09/siy110.html>, E. Tar: 12.12.2010.

Sağlam, F.,(1996), Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler, Cilt: IV, Avustralya Batı Trakya Türkleri İslam Demeği Yayınları, İzmir,ss.3.

<http://www.millet.gr/haber.php?haberid=1074>; E. Tar: 10.12.2010.

Sander, O.,(1989), Siyasi Tarih, İlkçağlardan 1918'e, 1.b., İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.

<http://www.hrw.org/reports/1999/greece/>,E. Tar: 10.12.2010.

Sönmezoğlu, F.,(2000), Türkiye-Yunanistan İlişkileri ve Büyük Güçler, Der Yayınları, İstanbul.

<http://www.belgenet.com/arsiv/varlikvergis.html>, E. Tar: 24.12.2010.

Yılmaz, T., (1991), Batı Trakya Türkleri (1878-1990), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yılmaz, T., (1999), Batı Trakya'daki Türk Devletleri", Balkan Araştırmaları, Trakya Üniversitesi Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1(1):115-132.

Whitman, L.,(1990), Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece, ss.16.

<http://www.milliyet.com.tr/2005/07/15/siyaset/asiy.html>, E. Tar: 12.11.2010